

Obres completes

Pompeu Fabra, *Obres completes*, a cura de Jordi Mir i Joan Solà, volum 8, Epistolari. Curs de llengua catalana per correspondència, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 2011.

L'edició de les *Obres completes* de Pompeu Fabra, aquesta magna empresa concebuda, realitzada i dirigida per Jordi Mir i Joan Solà (e.p.d.), camina amb bon peu cap a la seva difícil però ja segura culminació amb la publicació del volum 8, que comprèn essencialment l'epistolari, i l'aparició imminent de l'últim volum, destinat a l'obra dispersa. Hi haurà, encara, un desè volum, destinat exclusivament als índexs, que

han de revestir una notable complexitat.

Jordi Manent i Tomàs, actualment un dels millors coneixedors de la vida de Pompeu Fabra i de les circumstàncies que la van determinar, autor d'un treball important, segurament definitiu, sobre la vida de Fabra a l'exili, que es diu precisament *Pompeu Fabra a l'exili (1939-1948)*, publicat l'any 2005, és qui ha tingut cura de la localització i la transcripció de la correspondència, essencialment cartes però també postals i altres peces epistolars, enviada i rebuda per Fabra al llarg de la seva vida, i de l'anotació prolixa i minuciosa que la complementa.

Deixant de banda un grup de cartes considerades de comunicació administrativa, el conjunt de cartes aplegades per Jordi Manent s'eleva al nombre de 502, 394 enviades per Fabra i 120 rebudes per ell, més 2 que són documents d'una altra índole.

S'ha dit més d'una vegada que Fabra no era en absolut allò que en diem un grafòman, que no es va adelitar mai en el goig de l'escriptura i, doncs, no va escriure, que sapiguem, ni una sola línia que no fos estrictament funcional. I en la seva correspondència, efectivament, a part d'algunes inevitables expansions de caràcter familiar en els darrers anys de la seva vida, no hi trobem ni una sola frase que no correspongui a allò que

Fabra volia comunicar al seu corresponsal. En alguns casos fins i tot la seva concisió extrema pot arribar a sorprendre; però, en realitat, l'epistolari de Fabra és un reflex fidel de la seva personalitat, del seu caràcter sobri, estricte, d'expressió neutra i desproveïda de tota llei de superfluitats.

En una densa i extensa introducció, Jordi Manent ens exposa detingudament els criteris que han presidit el seu laboriós i meritíssim treball de recopilació, ordenació, transcripció i anotació, exposa les dificultats que ha calgut vèncer per localitzar algunes peces epistolars, i analitza i classifica les característiques del conjunt de l'epistolari des de diversos punts de vista. Tal com ell subratlla, cal esperar que en el futur apareguin encara algunes cartes rebudes o, especialment, enviades per Fabra. El salvatge assalt de què el domicili de Fabra a Badalona va ser objecte, els darrers dies del mes de gener de l'any 1939, per part d'un grup d'espanyolistes furibunds, amb la consegüent destrucció del seu arxiu, ha reduït considerablement el nombre de peces de l'epistolari que ha estat possible de recopilar. La seva lectura atenta ha d'incloure a un bon nombre de reflexions que ocuparien un espai considerable.

El conjunt de les anotacions de Jordi Manent és el resultat d'un prodigiós treball d'investi-

gació, que s'ha pogut beneficiar, certament, dels coneixements i de l'arxiu del seu pare, l'excelsionista memorialista Albert Manent. Cada peça epistolar és descrita minuciosament, sense escatimar aquells detalls que qui sap si algú podria considerar més aviat obvius i superflus. Potser hi podríem trobar a faltar, en força casos, el nom de la localitat de residència del receptor de la carta, que Fabra no indicava sinó excepcionalment, i que no sempre és deduïble pel context o el contingut de la missiva. La nòmina dels corresponsals i dels altres personatges implicats, d'una manera o d'una altra, en la correspondència, ocupa més de 80 pàgines, amb la informació precisa i succinta de cada un. No hi podien faltar, naturalment, uns quants, més aviat pocs, personatges no identificats. En definitiva, es tracta, en conjunt, d'un treball d'alta qualitat, que honora la perdurable i gloriosa memòria del Mestre i, alhora, prestigia el seu autor i el consagra com un investigador de primera

El volum es completa amb la reproducció d'un *Curs de llengua catalana per correspondència* que Pompeu Fabra va professar en els darrers anys del seu exili, és a dir, de la seva vida, i que ha esta rescatat de l'oblit per la tenacitat il·limitada de Jordi Mir. ♦

ALBERT JANÉ

Quadern de Barcelona

La felicitació nadalenca de l'Albert Jané, un fragment del seu dietari titulat *Del «Quadern de Barcelona» (7)*, corresponent a l'any 2005, és una autèntica joia literària.

Jané —un home de conviccions profundes i, per tant, conservador— hi parla de Barcelona, de Catalunya, del món i d'ell mateix, a través d'una mirada atenta, vigilant i crítica. Una mirada que moltes vegades vol ser racional i distant, però que esdevé trista, cansada i fins i tot decebuda quan constata la realitat del país i, molt especialment, la realitat de la llengua que empren algunes persones i mitjans de comunicació a qui cor-

respondria ésser-ne testimoni i model.

En Jané se'ns presenta com un intel·lectual *malgré lui*. Com un home amatent al seu entorn (al més immediat i al més llunyà) de cada dia, però sobretot, com un home dedicat al conreu de la llengua en cos i ànima, que treballa en solitari fins a l'escarràs, i alhora en estreta col·laboració i liberalitat amb els amics i membres de les institucions (IEC) i entitats (Cavall Fort) en què col·labora.

En aquest apartat, tenen un interès especial les observacions sobre els seus punts de vista lingüístics i sobre els debats i converses que tenen lloc amb alguns membres de

la Secció Filològica. I, molt especialment, les solucions lingüístiques que finalment acaba aplicant.

La seva prosa és depurada, precisa, rica, elegant, pròxima a la parla, però alhora allunyada dels usos pleonàstics que la caracteritzen.

Els temes són tractats amb la prudència i discreció acostumades; tot i això, aquest lliurament del «Quadern», més explícit que els anteriors, no arriba a descarar, però sí que és més agosarat. I menys críptic. ♦

MARCEL FITÉ